

Yttrande över remiss från Jordbruksverket angående preliminära föreskrifter om specialistkompetens för veterinärer (dnr 5.7.16-19019/2019)

Sammanfattning

SLU stöder i stort detta reviderade förslag till föreskrifter angående specialistkompetens för veterinärer men har några förslag till ändringar, se respektive paragraf. Se även bifogad remissvarsblankett. Längre motiveringar finns i denna yttrandeskrivelse.

Förslaget till nya föreskrifter innebär en bättre harmoni med vedertagna Europeiska specialistprogram avseende namngivning, kunskapsinnehåll och krav på reackreditering förslagsvis vart femte år. Det är önskvärt att relevanta delmoment från en europeisk diplomateutbildning kan tillgodoräknas i en svensk specialistutbildning.

SLU välkomnar tillkomsten av en specialisttitel inom veterinär folkhälsa.

SLU saknar specialinriktningarna sjukdomar hos fjäderfän och små idisslare

Specifika synpunkter

Föreskriftsförslaget

2 Kap. 2§. Läggs till "Sportmedicin och rehabilitering" som specifikt ämnesområde inom sjukdomar hos hund och katt.

Sportmedicin och rehabilitering är en etablerad europeisk och amerikansk specialitet. Ämnet återfinns dessutom sedan många år inom grundutbildningskurser inom veterinärprogrammet. Vidareutbildningskurser riktade till veterinärer som vill specialisera sig inom ämnesområdet tillhandahålls redan som uppdragsutbildning vid SLU. Motsvarande kurser

riktade till andra yrkesroller inom djurhälsopersonalen såsom sjukgymnaster och DSS finns också vid SLU.

3 Kap. 2§ och 3§. Kravet på att den som vill påbörja en utbildning till specialist inom ett specifikt ämnesområde (steg 2) ska vara en av Jordbruksverket godkänd specialist inom området sjukdomar hos hund och katt respektive hos häst (steg 1) riskerar att utesluta kollegor med hög ämneskunskap vilka inte har denna examen. Detta gäller både svenska och utländska kollegor men blir speciellt tydligt när det gäller utländska välutbildade kollegor som kommit långt i sin yrkeskarriär men som inte gått en svensk steg 1 utbildning. Dessa kan i nuvarande system inte påbörja en steg 2 utbildning. De vore rimligt med någon form av dispensförfarande i dessa situationer.

4 Kap. 6§. Hur ska detta allmänna råd tolkas? Innebär DÄR en geografisk plats eller innebär DÄR ett företag? Svenska nötkreatursveterinärer är i stor utsträckning verksamma i en fältverksamhet med geografisk utbredning över hela landet med endast ett fåtal veterinärer placerade på samma ort. Att ha en handledare som rent geografiskt befinner sig nära sin adept möter därför vissa praktiska svårigheter. Om inte rådet anses vara tillämpligt på nötkreatur (eller gris) bör detta kanske anges.

4 Kap. 9§ (sid 4). Utbildningens innehåll, självständigt skriftligt arbete. Den text som förtydligar vad detta innebär enligt första stycket 4 bör i punkt 2 kompletteras med att en vetenskaplig artikel ska vara publicerad eller accepterad i en granskad vetenskaplig tidskrift. Bakgrunden är att uppmärksamma veterinären på att inte alla tidskrifter har ett sådant förfarande och s.k. predator tidskrifter blivit vanligare förekommande.

7 Kap. 1§ och 3§. Ordet specialiserings**tjänstgöring** är otydligt under en rubrik som beskriver utbildning.

Bilaga 3. Kan endast tillstyrkas delvis:

Bilagan visar att fokus för utbildningen rörande nötkreatur (och gris) är att utbilda kvalificerade utredare och rådgivare snarare än utförare av kvalificerad djursjukvård, vilket väl speglar av de olika texterna i pkt 6 samt i pkt 10 i de specifika kunskapsmålen. Detta fokus är angeläget och tillstyrks fullständigt. Det är helt i linje med EU:s djurhälsostategi "Prevention is better than cure" och är utomordentligt väsentligt för att möta utmaningar inom djurskydd, smittskydd, livsmedelssäkerhet och vad gäller antibiotikaresistens.

Skrivningen av några av de andra kunskapsmålen kan dock uppfattas som att de delvis står i kontrast till ovan nämnda fokus. Det är inte helt logiskt att kunskapsmål 9 har samma skrivelse för nötkreatur och gris som för hund och katt, häst och mindre sällskapsdjur eller att samma skrivning rörande akutsjukvård finns i målen för alla djurslagsspecialiteter. Det ställs därför krav på att de detaljerade kraven på kunskaper och färdigheter som utbildningssamordnaren anger för utbildningen förtydligar nivån på färdigheter som avses med att "självständigt kunna behandla

sjukdomar och skador”, ”behärska allmänt förekommande metoder” rörande anestesiology och ”ha goda kunskaper i akutsjukvård” och att dessa sätts på en sådan nivå så att specialister i nötkreaturens sjukdomar ska kunna utbildas inom de största svenska rådgivningsföretagen (=att dessa är godkända utbildningsplatser för utbildningen vad gäller nötkreatur). Konsekvenserna av de här skrivningarna vad gäller dessa aspekter har inte beskrivits i konsekvensutredningen. Om skrivningarna omöjliggör för veterinärer verksamma inom det allt större verksamhetsområdet djurhälsorådgivning att blir specialister är de orimliga. De största företagen med djurhälsorådgivning har en verksamhet som endast i begränsad omfattning innefattar behandling av sjukdomar och sedering av vuxna nötkreatur och knappast alls akutsjukvård. Det är rimligt att två spår av specialistutbildning utformas för nötkreatur och att kraven på praktisk skicklighet i färdigheter vad gäller behandling, akutsjukvård och anestesiology är olika för dessa.

Fokus på förebyggande arbete bör också avspeglas vad gäller områden för fördjupade kunskaper så att dessa inte bara rör utredningsgång, diagnostik, terapi och prognos utan även omfattar förebyggande åtgärder/profylax.

De områden som veterinären ska ha fördjupad kunskap om rörande utredningsgång, diagnostik, terapi och prognos förefaller dåligt anpassade för djurslaget nötkreatur. SLU föreslår att (precis som för djurslaget gris) hematologi och immunologi, onkologi och endokrinologi tas bort från listan som specifika områden. Sjukdomar inom dessa områden som inte kan sägas tillhöra något av de övriga specificerade områdena är sällsynta för djurslaget. SLU föreslår vidare att ämnesomfattningssjukdomar läggs till som ett särskilt område eftersom denna typ av sjukdomar är viktiga hos nötkreatur särskilt inom mjölkproduktionen.

Bilaga 4. Sjukdomar hos Gris:

Momentet ”Självständigt utföra vanligt förekommande kirurgiska ingrepp” ska adderas. Motivet till detta förslag är, att veterinärer idag är ansvariga för att tillhandahålla kurser för djurägare i säker och smärtfri kastration, vilken kurs djurägare enligt lag är skyldiga att tillgodogöra sig för att få kastrera smågrisar.

Med samma motivering ska tilläggas att veterinär ska ha kunskap i artificiell insemination (genomgått lagenlig ”seminkurs”), vilket krävs för att få hålla grundkurser för djurägare i seminering.

Konsekvensutredningen

Konsekvensutredningen till den preliminära föreskriften belyser ett antal problemställningar som visar på nödvändigheten av en revidering på ett adekvat sätt. Problemställningarna adresseras på ett konstruktivt sätt som kommer att göra det möjligt att revidera och modernisera specialistutbildningarna så att de kontinuerligt kan följa utvecklingen inom veterinärmedicinen.

2 Kap. 2§. Konsekvensutredningen förordar i 2 kap. 2§ att benämningar av specifika ämnesområden inom sjukdomar hos hund och katt ska överensstämma med europeiska specialisttitlar. SLU är helt eniga med detta, samt med de motiveringar som anges i texten. Listan med förslag på specifika ämnesområden avviker dock från den förordade harmoniseringen och bör därför ändras enligt vårt förslag för hund, katt, häst och nötkreatur så att de bättre överensstämmer med de europeiska (och amerikanska) specifika ämnesområdena och -titlarna.

5. Uppgifter om kostnadsmässiga och andra konsekvenser, sid 12:
Här diskuteras fördelarna med att ta bort kraven på godkännande av utbildningsplats.

Det är viktigt att säkerställa att aspiranten får tillräckligt med fall inom sin specialitet oavsett vilken plats som utbildningen förläggs på. Detta för att produkten (specialisten) ska vara kvalitetssäkrad. Om nu Jordbruksverket väljer att lätta på kraven på var en specialistutbildning kan förläggas, kan det vara lämpligt att exempelvis titta på hur kvalitetssäkringen hanteras inom olika former av residencys inom europeiska Diplomateutbildningar. Även om specialistutbildningar förläggs på mindre kliniker/platser så kan det leda till att specialistaspiranten kan tvingas förlägga viss tid av sin utbildning på andra platser för att säkerställa/kvalitetssäkra sin specialistutbildning. Hur SJV/SVS väljer att lösa detta kan se olika ut inom olika specialiteter, men det är en viktig fråga att tillgodose.

Beslut om detta yttrande har på rektors uppdrag fattats av vicedekan Henrik Rönnerberg vid fakulteten för veterinärmedicin och husdjursvetenskap efter föredragning av remisskoordinator Fredrika von Sydow. Innehållet har utarbetats av professor Jean-Francois Valarcher, universitetslektor Ann Pettersson, universitetslektor Pia Gustås, professor Inger Lilliehöök universitetslektor Kerstin Hansson, professor Magdalena Jacobson, och professor Catarina Svensson, vid institutionen för kliniska vetenskaper, samt professor Susanna Sternberg Lewerin och professor Ivar Vågsholm vid institutionen för biomedicin och veterinär folkhälsovetenskap.

Henrik Rönnerberg

Fredrika von Sydow

Datum
20200221

Ert dnr:
ID. SLU ua 2020.2.6-
477

Remissinstans
Sveriges lantbruksuniversitet, se
yttrandeskrivelse.

Svarsblankett till REMISS - angående förslag till nya föreskrifter – Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2020:XX) om specialistkompetens för veterinärer.

Dnr 5.7.16-19019/2019

För att underlätta vårt remissarbete är vi tacksamma om ni lämnar era synpunkter på denna svarsblankett. Skicka svarsblanketten elektroniskt via e-post till jordbruksverket@jordbruksverket.se

Läs gärna igenom ”Tips till dig som skriver remissvar till Jordbruksverket” som finns på sista sidan i detta svarsformulär.

Sammanfattning, allmänna synpunkter och kommentarer

SLU stöder i stort detta reviderade förslag till föreskrifter angående specialistkompetens för veterinärer men har några förslag till ändringar, se respektive paragraf. Längre motiveringar finns även i bifogad yttrandeskrivelse.

Förslaget till nya föreskrifter innebär en bättre harmoni med vedertagna Europeiska (och amerikanska) specialistprogram avseende namngivning, kunskapsinnehåll och krav på reackreditering förslagsvis vart femte år. Det är önskvärt att relevanta delmoment från en europeisk/amerikansk diplomateutbildning kan tillgodoräknas i en svensk specialistutbildning.

SLU välkomnar tillkomsten av en specialisttitel inom veterinär folkhälsa.

SLU saknar specialistinriktningarna sjukdomar hos fjäderfän och små idisslare.

Detaljerade synpunkter och kommentarer

1 kap. 1 §   *Tillstyrker*   *Tillstyrker delvis*   *Avstyrker*

Kommentarer:

Klicka eller tryck här för att ange text.

1 kap. 2 §   *Tillstyrker*   *Tillstyrker delvis*   *Avstyrker*

Kommentarer:

Klicka eller tryck här för att ange text.

1 kap. 3 §   *Tillstyrker*   *Tillstyrker delvis*   *Avstyrker*

Kommentarer:

Klicka eller tryck här för att ange text.

2 kap. 1 §   *Tillstyrker*   *Tillstyrker delvis*   *Avstyrker*

Kommentarer:

Klicka eller tryck här för att ange text.

2 kap. 2 §   *Tillstyrker*   *Tillstyrker delvis*   *Avstyrker*

Kommentarer:

SLU föreslår nedan något reviderad formulering

2§ Utöver det som anges i 1 § får en veterinär även godkännas som specialist i följande specifika ämnesområden inom veterinärmedicin gällande hund och katt.

Föreslår även att specialistområdet klinisk kemi inkluderas i listan på ämnesområden. Motivering: Klinisk kemi är ett kliniskt specialistområde som har väl fungerande europeisk diplomate-utbildning under EBVS. I Sverige har vi två utbildningsplatser för residerter inom klinisk kemi (Clinical Pathology). Sen 2007 har 4 personer tagit diplomate-examen. På sikt är det naturligt att det även utbildas svenska ämnesspecialister inom klinisk kemi.

Då munhålerelaterade sjukdomar är mycket vanligt förekommande hos både hund och katt således bör även ”Munhållans sjukdomar” finnas med på listan.

Lägg till som ämnesområde: ”Sportmedicin och rehabilitering”, i harmoni med europeiska och amerikanska specialistområden.

2 kap. 3 §   *Tillstyrker*   *Tillstyrker delvis*   *Avstyrker*

Kommentarer:

Föreslår nedan formulering

2 § Utöver det som anges i 1 § får en veterinär även godkännas som specialist i följande specifika ämnesområden inom veterinärmedicin gällande häst:

- Klinisk kemi Motivering se 2 kap. 2§.
- Sportmedicin och rehabilitering

3 kap. 1 §   *Tillstyrker*   *Tillstyrker delvis*   *Avstyrker*

Kommentarer:

Klicka eller tryck här för att ange text.

3 kap. 2 §   *Tillstyrker*   *Tillstyrker delvis*   *Avstyrker*

Kommentarer:

Föreslår att man lägger till ”eller motsvarande” under punkt 2, så t.ex. veterinärer med relevant utländsk utbildning eller kompetens kan komma i fråga: ”Kravet på av Jordbruksverkets godkänd specialist inom området sjukdomar hos hund och katt eller motsvarande kompetens”.

3 kap. 3 §   *Tillstyrker*   *Tillstyrker delvis*   *Avstyrker*

Kommentarer:

Föreslår att man lägger till ”eller motsvarande” under punkt 2, så t.ex. veterinärer med relevant utländsk utbildning eller kompetens kan komma i fråga: ”Kravet på av Jordbruksverkets godkänd specialist inom området sjukdomar hos häst eller motsvarande kompetens.”

4 kap. 1 §   *Tillstyrker*   *Tillstyrker delvis*   *Avstyrker*

Kommentarer:

Klicka eller tryck här för att ange text.

4 kap. 2 §   *Tillstyrker*   *Tillstyrker delvis*   *Avstyrker*

Kommentarer:

Klicka eller tryck här för att ange text.

4 kap. 3 §   *Tillstyrker*   *Tillstyrker delvis*   *Avstyrker*

Kommentarer:

Klicka eller tryck här för att ange text.

4 kap. 4 §   *Tillstyrker*   *Tillstyrker delvis*   *Avstyrker*

Kommentarer:

Bör det inte utöver ”anmäla till” stå ”godkännas för specialistutbildningen av utbildningssamordnaren”?

4 kap. 5 §   *Tillstyrker*   *Tillstyrker delvis*   *Avstyrker*

Kommentarer:

Klicka eller tryck här för att ange text.

4 kap. 6 §   *Tillstyrker*   *Tillstyrker delvis*   *Avstyrker*

Kommentarer:

4 kap. 7 §   *Tillstyrker*   *Tillstyrker delvis*   *Avstyrker*

Kommentarer:

Klicka eller tryck här för att ange text.

4 kap. 8 §   *Tillstyrker*   *Tillstyrker delvis*   *Avstyrker*

Kommentarer:

Klicka eller tryck här för att ange text.

4 kap. 9 §   *Tillstyrker*   *Tillstyrker delvis*   *Avstyrker*

Kommentarer:

Lite oklart med singular i ”Det skriftliga arbetet” när det sedan krävs både fallbeskrivningar och en vetenskaplig artikel.

Rad 3-4: ta bort eller motsvarande i beskrivning av det vetenskapliga arbetet. Nästa mening bör lyda: Aspiranten ska vara huvudförfattare till den vetenskapliga studien.

4 kap. 10 §   *Tillstyrker*   *Tillstyrker delvis*   *Avstyrker*

Kommentarer:

Klicka eller tryck här för att ange text.

4 kap. 11 §   *Tillstyrker*   *Tillstyrker delvis*   *Avstyrker*

Kommentarer:

Klicka eller tryck här för att ange text.

4 kap. 12 §   *Tillstyrker*   *Tillstyrker delvis*   *Avstyrker*

Kommentarer:

Klicka eller tryck här för att ange text.

4 kap. 13 §   *Tillstyrker*   *Tillstyrker delvis*   *Avstyrker*

Kommentarer:

Klicka eller tryck här för att ange text.

5 kap. 1 §   *Tillstyrker*   *Tillstyrker delvis*   *Avstyrker*

Kommentarer:

Klicka eller tryck här för att ange text.

5 kap. 2 §   *Tillstyrker*   *Tillstyrker delvis*   *Avstyrker*

Kommentarer:

Klicka eller tryck här för att ange text.

5 kap. 3 §   *Tillstyrker*   *Tillstyrker delvis*   *Avstyrker*

Kommentarer:

Klicka eller tryck här för att ange text.

5 kap. 4 §   *Tillstyrker*   *Tillstyrker delvis*   *Avstyrker*

Kommentarer:

Föreslår att sista meningen skrivs:

Examinationen ska vara skriftlig och får även kompletteras med muntlig och/eller praktisk del.

Det är oklart hur examinationen ska utformas (av en eller flera examinatorer), vem eller vilka som har rätt att examinera och vilken myndighet som har rätt att utfärda diplom. Det finns veterinärer som inte är medlemmar i Veterinärförbundet. Hur skall det säkerställas att jäv inte förekommer? Sveriges veterinärmedicinska sällskap kan

inte jämföras med Socialstyrelsen (utför examensbevis för specialistkompetens inom humanvården), vilken är en oberoende myndighet.

5 kap. 5 §   *Tillstyrker*   *Tillstyrker delvis*   *Avstyrker*

Kommentarer:

Klicka eller tryck här för att ange text.

5 kap. 6 §   *Tillstyrker*   *Tillstyrker delvis*   *Avstyrker*

Kommentarer:

Det bör framgå om man har rätt till ny examination, kanske även inom vilken tidsperiod? Antal omexaminationer?

6 kap. 1 §   *Tillstyrker*   *Tillstyrker delvis*   *Avstyrker*

Kommentarer:

Klicka eller tryck här för att ange text.

6 kap. 2 §   *Tillstyrker*   *Tillstyrker delvis*   *Avstyrker*

Kommentarer:

Klicka eller tryck här för att ange text.

6 kap. 3 §   *Tillstyrker*   *Tillstyrker delvis*   *Avstyrker*

Kommentarer:

Klicka eller tryck här för att ange text.

7 kap. 1 §   *Tillstyrker*   *Tillstyrker delvis*   *Avstyrker*

Kommentarer:

Bör stå ”genomgått internationell specialistutbildning och tagit examen...”

7 kap. 2 §   *Tillstyrker*   *Tillstyrker delvis*   *Avstyrker*

Kommentarer:

Klicka eller tryck här för att ange text.

7 kap. 3 §   *Tillstyrker*   *Tillstyrker delvis*   *Avstyrker*

Kommentarer:

Klicka eller tryck här för att ange text.

7 kap. 4 §   *Tillstyrker*   *Tillstyrker delvis*   *Avstyrker*

Kommentarer:

Klicka eller tryck här för att ange text.

Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

Tillstyrker   Tillstyrker delvis   Avstyrker

Kommentarer:

Klicka eller tryck här för att ange text.

Bilaga 1

Tillstyrker   Tillstyrker delvis   Avstyrker

Kommentarer:

B Specifika kunskapsmål

Se Kap. 2 Se Kap 2 , veterinär får även godkännas som specialist i följande specifika ämnesområden inom veterinärmedicin gällande hund och katt:

Då munhålarelaterade sjukdomar är vanligt förekommande hos både hund och katt således bör även "Munhålans sjukdomar" finnas med på listan samt Klinisk kemi och Sportmedicin och rehabilitering.

Bilaga 2

Tillstyrker   Tillstyrker delvis   Avstyrker

Kommentarer:

B Specifika kunskapsmål

Se Kap 2 , veterinär får även godkännas som specialist i följande specifika ämnesområden inom veterinärmedicin gällande häst:

- Klinisk kemi.
- Sportmedicin och rehabilitering

Bilaga 3

Tillstyrker   Tillstyrker delvis   Avstyrker

Kommentarer:

B. Specifika kunskapsmål

Metabola sjukdomar och epizootisjukdomar saknas. Juver bör vara en egen punkt. Endokrinologi kan grupperas med reproduktion. Onkologi kan uteslutas och ingå i övriga punkter.

Förslag till ändringar nedan:

1. Respirationsorganen.
2. Cirkulationsorganen.

3. Digestionsorganen.
4. Metabolism
5. Infektioner inklusive zoonoser och epizootier.
6. Oftalmologi.
7. Urinorganen.
8. Hematologi och immunologi.
9. Juver
10. Förgiftnings- och bristsjukdomar.
11. Dermatologi.
12. Rörelseapparaten, inklusive klövar.
13. Reproduktion inklusive obstetrik och endokrinologi.
14. Kalv- och ungnötsjukdomar.

Bilaga 4   *Tillstyrker*   *Tillstyrker delvis*   *Avstyrker*

Kommentarer:

Se yttrandebeskrivelse.

Bilaga 5   *Tillstyrker*   *Tillstyrker delvis*   *Avstyrker*

Kommentarer:

Klicka eller tryck här för att ange text.

Bilaga 6   *Tillstyrker*   *Tillstyrker delvis*   *Avstyrker*

Kommentarer:

Se yttrandebeskrivelse.

Bilaga 7   *Tillstyrker*   *Tillstyrker delvis*   *Avstyrker*

Kommentarer:

Klicka eller tryck här för att ange text.

Tips till dig som skriver remissvar till Jordbruksverket

Börja gärna med en sammanfattning

När vi behandlar remissvar är det en stor fördel om de innehåller en inledande sammanfattning. Det underlättar vårt arbete när vi sammanställer alla remissvar. Men även remissinstanserna har ofta glädje av att skriva en sammanfattning. Den blir ett kvitto på att någon väsentlig punkt i svaret inte går förlorad. Tänk på att sammanfattningen bör vara kortfattad för att fylla sitt syfte.

Det ska vara lätt att hitta synpunkter på olika delar av remissen

För att det ska vara lätt att hitta och bli tydligt vilka ställningstagandena som lämnas för respektive paragraf i förslaget och skälen för dessa har vi valt att skicka ut detta svarsformulär som vi hoppas att samtliga remissinstanser använder. Det underlättar också vårt arbete med att analysera och sammanställa remissvaren.

Undvik onödig textmassa

Skriv kort. Den sammanlagda textmängden i en remiss kan bli avsevärd och vinsterna för läsaren blir stora om svaren är korta. Man ska inte heller bortse från att en kort och kärnfullt formulerad åsikt uppmärksammas mer än om budskapet framförs i en ordrik och mindre koncentrerad form.

Undvik därför t.ex. att återge det remitterade förslaget som en inledning till de egna synpunkterna. Ett sådant återgivande kan dessutom göra det svårt att hitta remissinstansens egna ställningstaganden och skälen för dessa. Undvik också att till varje egen synpunkt skriva in vem det är som lämnar synpunkten.

Språket ska vara klart och lättbegripligt

Undvik ett alltför fackbetonat uttryckssätt. Remissvaret måste kunna läsas inte bara av den som tar emot svaret utan också av journalister och andra som vill ta del av remissvaren.

Gör ställningstagandet tydligt

Ibland kan det vara svårt att avgöra om en remissinstans instämmer i eller motsätter sig ett förslag. Formulera därför ställningstagandet klart och tydligt samt markera i kryssrutorna i svarsformuläret. Den som är tveksam bör klart säga detta och inte låta tveksamheten komma till uttryck genom svårtolkade formuleringar. I sådant fall bör någon kryssruta inte markeras.

Skriv rakt på sak och konkret.

Det är bra om läsaren slipper försöka översätta vaga och abstrakta uttryckssätt. Menar man att ”mer kontrollpersonal behövs”, bör man skriva det och inte att ”det föreligger ett avsevärt behov av en förstärkning av den personella resursmängden”.

Undvik fackuttryck (utöver dem som använts i remissen) om man inte förklarar dem.

Undvik mer eller mindre privata förkortningar. Ett ”bl.a.” förstås av var och en, men att exempelvis ”p.s.s.s.” ska uttolkas ”på samma sätt som” är en kunskap som är fördold för de flesta.